

210 סוקס החקכב
מאק: יחואל יעקב גאולדמן

פוקד: 1 עמ: כח

אשר צוה - אין כתיב סוף, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא
אמר לו רבו, הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, כי משה צוה לבצלאל לעשות
תחלה כלים אחר כך משכן, אמר לו בצלאל: מנהג עולם לעשות תחלה בית, אחר
כך פשים כלים בתוכו, אמר לו כך שמעתי מפי הקב"ה, אמר לו משה בצל אל היית,
כי בראי כך צוה לי הקב"ה וכן עשה המשכן תחילה אחריכ עשה כלים.

כב ובצלאל בן
אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל
אשר צוה יהוה את משה:

2 עמ:

והנה הדברים הם מוטלים מאתנו כי כיצד יתכן שבצלאל הבין מה שלא
הבין משה רבינו, ובפרט שלא קם כמשה, שהוא לבדו היה נביא חורה לחרו
ולדורות, ואילו בצלאל לא היה נביא כלל, אלא שזכה רק לרוחיק כמיש (שמות
רבה פ"ח) ובזוה"ק (ח"ב - ר"ה, א"י) ובצלאל לא היה ידע ולא היה יכול לסיק
ליה, ואיך יכול להיות אפילו אינו היה אמינה, שמשה סעה אילו בצלאל יעמידו על
סעוה, אתמהה? ובפרט שכפשוטו משמע כאילו חלילה שינה משה פמה ששפע
מחקב"ה, שהרי אמרו: הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני.

האמנם לאמיתו של דבר, בסופו של ענין הוכח כי משה רבינו ע"ה צדק,
שוהי המשכן היה מקופל כביה כסלו עד ר"ח ניסן כמיש (פסיקתא רבתי פ"ח)
אלא שבצלאל השיג רק את סדר העשיה, שאז קדם המשכן, ואילו בהקמת המשכן
קדמו הכלים, שהרי המשכן היה מוקם ומפורק בכל יום משבעת ימי המילואים כמיש
(תנחומא בפרשת חייט) ונמצא שמשה ראה נבוחה עד תכלית הקמת המשכן, בעוד
שבצלאל ראה רק את סדר העשיה כאמור.

3 מאק: כח

וילוי אמר תפיק ואוריך לאיש
חסידך אשר נסיתו במפה תריבהו על
מי מריבה:

4 מאק: כח

יג. ועל ענין אור הנסתר ואור הנגלה יתבאר מה
שאמר הכתוב (דברים לג, ח) וילוי אמר
תפיק ואוריך, וקשה, דהנה ליה למימר ואוריך
ותפיקך, כי כן בכל מקום מזכירים 'אורים ותמים', וכן
הוא בדין, כי מחלקה האירוי האותיות והיו בולטות,
ואחר כך היו נשלמים ונעשים מהם תבות.

5 עמ: כח

עוד ואתה תצוה למה חזר ושנאה פרשת
אמור, ועוד כאן אמר ואתה תצוה ושם
אמר צו את בני ישראל, ועוד כאן אמר
באוהל מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדות
ושם אמר מחוץ לפרוכת העדות באוהל
מועד, ועוד כאן אמר יערוך אותו אהרן
ובניו, ושם אמר יערוך אותו אהרן ולא אמר
לדורותיכם, ועוד כאן אמר מאת בני ישראל
ושם לא אמר, ועוד אחר שאמר תצוה את
בני ישראל מה צורך לומר מאת בני ישראל,
ועוד שם אמר על המנורה הטהורה בה'
הידיעה וכאן לא הזכיר מנורה אלא להעלות
נר תמיד, אלא נאמרה פרשה זו שתי פעמים

6 מאק: כח

בצלאל על שם תבנית נקרא בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לששה
לך אביר לו לבצלאל עשה לי משכן אהרן וכלים אהרן משה ודודן ודודן לו עשה אהרן וכלים ומשכן אביר
לו משה רבינו משה של עולם אדם בונה בית אהרן כך מבנים ליונו כלים אהרן אביר עשה לו
אהרן וכלים ומשכן כלים יאשי עשה דודן אבנים שם קי אביר לך הקב"ה עשה משכן אהרן וכלים
אביר לו שם בצל אל היית

7 מאק: כח

הנה ותבנתן מה שפירשיי (והוא מברכות נ"ה, א' וכן ירושלמי פ"ח פ"א)

תַּכְנֵת שַׁבַּת רְצִיַת קַרְבְּנוֹתֶיהָ. וּלְפִי שְׂאִין
מִנְהַגְנֵנוּ לְאִמְרָהּ, לֹא רְצִיַתִּי לְהֶאָרִיךְ
בְּפִרוּשָׁה.

⑩
וְעַתָּה מִן הַיּוֹם

[אמנו] ולאחר שיתזויר הספר יאמר שליח צבור
קדיש ויתפללו הציבור תפלת מוסף ג' ראשונות
וג' אחרונות וקדושת היום באמצע. ונהגין
בספרד לומר למשה צוית א, ובאשכנז נוהגין
לומר תכנת ב, שבת וכו' ומיוסדת על אלפא
ביתא של תשר"ק [א] על שם הגאולה דכתיב
(זכריה י ח) אֲשַׁרְקָה לָהֶם וְאֶקְבְּצֵם.

⑪
בבבבב

ח אֲשַׁרְקָה לָהֶם וְאֶקְבְּצֵם
כִּי פְדִיתִים וְרַבּוֹ כְּמוֹ רַבּוֹ:

⑫
אשר קבצתי בן קבצתי אנוסלסלסל

מצאתי בעם רבינו שלמה זצ"ל: לסיכך הוא מיוסד באלפא ביתא זו
תשר"ק צפע"ס. לפי שהיא נשמעת על הגאולה. הגאולה עתידה לבוא בזכות
שמירת שבת. כמ' דתימ' (שם גו. ד) לסריסים אשר ישמרו את
שבתותי. וכת' בתריה והביאותים אל הר קדשי וגו'. וכת' (שם ל. טו)
בשובה ונחת תושעת. וכיצד נשמעת על הגאולה? תשר"ק. על שם
אשר קבצתי להם ואקבצם כי פדיתים (זכריה י. ח) צפע"ס. יטפר ההרים עסיס
(יחל ד. יח) צף וטף אחד הוא אשר הציף (דברים יא. ד). תרגום דאטיף.
נמלך. והיה ה' למלך (זכריה יד. ט) יטחונו. יסו שכס אחד לעובדו (צפניה ג. ט)
וכת' כי עין בעין יחזו וגו' (י). הרג ביא יבוא הלויתן ויכרו עליו חברים.

⑬
אשר וזאת המרכ

והגני
אקדים הקדמה, כי לא כמדותיו של הקדוש ברוך הוא
מדת קשר ודם, אצל השם יתברך מתחלה הנסתר
ואחר כך נמשך כרצונו ההתפשטות וההתגלות, ואצל
השגת האדם הוא להפך. מתחלה צריך להבין הנגלה
ואחר כך עולה בהשגתו למעלה למעלה מהנגלה אל
הנעלם. וזהו 'שויתי ה' לנגדי תמיד' (יהלים טו. ח), ומי
שהוא נגד חברו או שמאל נגד ימין וימין כנגד
שמאל, והוא משל כשפופרת הנכנס ראשון יוצא
אחרון. ועוד צריך שתדע, כי מעלות ודוממות רוחניות
של תמים הוא יותר ממעלת רוחניות של אורים, כי
זה הוא באותיות וזהו בתבות שלמות, על כן
הרוחניות של התבות הוא ביותר קרוב אל המקור
העליון והוא ברום ההסתר, וממנו משתלשל ומסתעף
רוחניות האותיות שהם ענפים. הרי מצד השם יתברך
ברוך הוא, הוא רוחניות תמים ואורים, ומצדנו דהינו
השגת הכהן והשואל באורים ותמים, מתחלה אורים
ואחר כך תמים. ומה שאמר 'וללוי אמר תמיד
ואוריד', הנה מאמר 'תמיד ואוריד' מדבר עם השכינה
יתברך. ואחשב שרש"י (דברים שס) פון לזה במה
שכתב וזה לשונו: 'תמיד ואוריד' כלפי שכינה הוא

אחת על מנורת בית ראשון ואחת על בית שני, ואותה פרשה של אמור עיקר שנאמרה על מנורת בית ראשון, ולכך אמר על המנורה הטהורה שהיא של בית ראשון שהיתה מזהב טהור, ועוד שעשה שלמה עשר מנורות ולא היה מדליקם עד שהיה מדליק של משה, זהו על המנורה אחר שהדליק המנורה, ופירוש על, אחר, יערוך את הנרות, אבל כאן להעלות נר כולם חשובים נר אחד, לפי שלא היתה מנורה של משה, אבל כאן לא הזכיר מנורה אלא נר לפי שכשעלו מן הגולה היו עניים ועשאוה מחסר, ואחר כך עשאוה בעץ, ולכך אמר תצוה סופך לצוות, ולכך אמר שם וידבר ה' אל משה וכאן לא נזכר שמו לפי שאין כאן שלימות, ולכך אמר כאן אשר על העדות, שהוא כמו של העדות שאינה עדות ממש, אבל שם אמר לפרוכת העדות. ואמר שם מחוץ לפרוכת באוהל מועד, אמר מחוץ קודם, לפי שבית ראשון היה כותל בנין מפסיק בין קודש הקדשים ובין ההיכל והיה נראה כאילו הוא בית אחר, לזה הקדים מחוץ, אבל בבית שני לא היה שם כי אם פרוכת, ולכך אמר באוהל מועד קודם, שהוא נראה כאוהל אחד, ושם אמר יערוך אותו אהרן ולא אמר ובניו, לפי שבבית ראשון לא שימשו רק שמונה עשר כהנים, אבל בבית שני שימשו יותר משלוש מאות כהנים אמר ובניו, ולזה לדורותם נוסתר שלא לנוכח, ושם אמר לדורותיכם לנוכח, ואמר חוקת עולם לדורותם מאת בני ישראל, כלומר דור אחר דור, למדתי זה מדברי הרמב"ן ז"ל. ומה שהזכיר מנורת בית שני קודם אין מוקדם ומאוחר בתורה, או תורה על דרך תשר"ק ניתנה, וכן רמז כתיב מנין בית שני שעמד ת"ך קודם מנין בית ראשון שעמד ת"י. שמן זית זך, למה זית ולא דבר אחר לפי שהזית הביא אורה לעולם, כן אמרו במדרש (ויקרא רבה ל"א. י"ז):

⑭
אנוסלסלסל

תַּכְנֵת שַׁבַּת רְצִיַת קַרְבְּנוֹתֶיהָ. צְוִיַת
פְּרוּשָׁיָה עִם סְדוּרֵי נִסְכֵיהָ.
מְעַנְיָה לְעוֹלָם כְּבוֹד יִתְחַדּוּ. טוֹעֵמִיָה
חַיִּים זְכוּ, וְגַם הָאוֹהֲבִים דְּבָרֶיהָ גְּדֻלָּה
בְּחַדּוֹ, אֲזוּ מְסִינֵי נִצְטוּנוּ (עֲלֶיהָ). צְוִי
שְׁעָרֶיהָ בְּרָאוּי.

⑮
אנוסלסלסל

וְכ
עִמָּם וְרַבּוֹ שְׁעָרֶיהָ הִתְחִילוּ תַפְלָה זו.

מדבר. הנה שרחה השכינה על רש"י ז"ל שבמלוח קצרות אלו תן ורמו ללך מה שכתבתי.

14

שבת קמ"ד

הנה אמרו בעלי הפסח שנתסדר מסבנין זה בראשי תיבות השר"ק על שם הגאולה. לשון זכריה יח. אשרקה להם ואקבעם וכי' כידוע. ולאורה דבר חיוב הוא. ומה טעם כדבר שחש"ק ירבה על הגאולה. אבל דבר גדול רבו. ויורש גדול ש בענין זה. לפי שהגאולה תהיה מעין בריתו של עולם. וכן מציע שנבטו האוחיות למשנה. לברוא ברה העולם. כמו שכתוב בבראשית הודר. וכי יהיה לעתיד כשיירש הקב"ה עולמו. ושבח הוא מעין עולם הבא. תיחד במוסף שהעליה היא עד שם.

15
שבת קמ"ה

על כל ק"ן ט' חילו חיליה ט' וחס' ג' ד' ששנים שם זה ספר ט' ומחלק לך' ט' כ"ס כמ"ס ס"כ מביטה חמשה שנים כ"כ כנולד ולי' כנסף שמירה וחיליהם כשאלוהי וכחט ספרים רבו שם כנס ס' טורה שבעה ס' כל פרשה, וזאת סוד ר'ו פרשנים וסל' ה' לגייסם והיא כלהיוו ס'טו' שחם המהפך שמשך הוא כשיטה כבוד המהפך כחשב חמס' כמ"ס רביע' כמ"ס' ל' המשנים' וזהו סוד ח"ב דמלך למחר חלק' לוי' כמ"ס רביע' כמ"ס' נפי' נלק, והמן למי' מ"ס שוכר' ס"ס יקבו והטירה סוד הוללות המכש"ס' ולבשמש בנין שלם כל מלך ומלך למשה למשה כמ"ס וחס'ס' לח בללם שם שתיקה תחלה כבוד נללחת סמית' בחלורי דרסדל' וחס' טויליה חמס' כמ"ס ריבן ס' לוחה בנין אלם כמ"ס ואלדי לריס' לכולל עם שוכר' רמח סל' כס' בלוחן אל' יחזור זה לזה' וזהו סוד משה עמו פ"ס' והיו לנצר' לחוד חמס' משמשים כמ"ס' לחוד וחס' לחני' ל"ס' סוד' ס"ס כבוד ט"י ויש' ח"ס' ס'ט' שיללס' ו' שיללס' שגל' כח' ונחורס' שג"ס' חמשה מלה' הוא כשיטה ט'י'. וחס' כבוד המהפך על המלכות כבוד אלכ"ס שגמ"ס הוא ח"ל ונחור' ל"א וחס' כלל

16
שבת קמ"ז

לו אל המזבח. פתח דקדף גם המזבח כשרה חלל סלכה עוקרה אל המקרא זכ' ברוכה של סרשה זו וכן נכמה פרשיות שמורים וכן מגדולת תורתו שגש"ס ש"ט' הל"ה והיא מתהפכה כחומר חמס' תוך המלך שכלו כמלך"ך שס' מישרים וכמ"ס (משה ל"ז ע"ב) במה שגש"ס אינשי דקייטי' מקמי ס'ה ט' ולחו רבנו ט' וכן כפיטול ורוב יחורה ע"כ לריך שידע שאסמו של חורה שידע' האמת.

17
שבת קמ"ח

וכן באור המאיר דברים ראש השנה ד"ה והנה פתח צרופים שירצה, ואותיות המחשבה נקרא תניי"א, וכשרוצה לגלות מחשבתי לזולתו, אזי מתהפך הצרופ תניי"א שבסוד המחשבה, בסוד חותם המתהפך, ונעשה מצרופ תניי"א צירוף אית"ו, שבסוד מחשבה אות תי ראשונה ואות א' אחרונה, וכשתהפך בסוד חותם המתהפך וכי'.

וכן באור המאיר דברים ראש השנה ד"ה כלל הדברים בחינתם מחדש, וכתב הסבא, ומגו דירתא תורה שבעל פה אתון למפרע, על דא אקרי תשריי, ומובן על דרך האמור אית"ן תניי"א, בסוד חותם המתהפך, ומגו דירתא תורה שבעל פה ולא ברמו, ואז בא אות אחרונה שבמחשבה, ונעשה ראשונה באותיות הפה, ומאית"ן נתהפך לתניא למפרע, וכי'.

בתורה כתוב (שמות כא-כו) עין ושושן (שם-כו) ובהז"ל (קידושין כד,א - אע"פ דאח"כ בברייתא הקדים ציור של עין לשון) הקדימו וכינוי י"שן ועי"ן.

וכן העיר ר' אריה ויקטאר נ"י שבתורה כתב מפתח (במשפטים) ואונס (בתצא) ובמשנה הוא איפכא אנוס ומפתח (שביעית פ"י מ"ב יבמות פ"ז מ"ה) שבתורה כתוב (שמות כא-לו) תשלומי חמשה בקר קודם ארבע צאן בטיחה ומכירה, ובמשנה (בי"ק סב,ב) נקרא ארבעה וחמשה; וכן בתורה כתיב (שמות כב-ד) ושלח (שפירושו דר"ל רגל

3

קודם ובער (שפירושו על שן - עיין ב"ק ב,ב) ומ"מ נקרא שן ורגל (כ"ק ג,א) וכן מצרי ואדומי (יבמות ע,ב) שבקרא (דברים כג-א) אדומי קודם למצרי.

וידידי ר' פסח פאנטאק נ"י הוסיף עמוני ומואבי שביבמות (ע,ב) כן סידרו במשנה אע"פ שבתורה (בראשית יט - לו, לח) מסופר אודות מואב שנולד ראשון ואח"כ עמון. אמנם בתצא (דברים כג-ד) הקדימה התורה עמון תחילה ולק"מ.

עוד הרגשתי שבתורה כתובה פרשת נזיר אחר פרשת סוטה ובמשניות הוי להיפוך שמסכת סוטה באה אחר מסכת נזיר והטעם שהסמיכה תורה שתי הפרשיות הוי שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין ואותו הטעם שמשמש סמיכות הפרשיות משמש לטעם סמיכות המסכתות אלא שהסדר נהפך ויש להרגיש שיש כאן משום דהוי כחותם המתהפך ודו"ק.

ור' נחמיה יעקבסון נ"י העיר ממה שמצינו (עיין פ"ה מפאה מ"ד) הסדר של לקט שכחה ופאה ובקרא (ויקרא יט-ט), הסדר פאה לקט, ושכחה (דברים כד-יט).

ור' משה שווערין נ"י העיר ממה דכתיב (דברים כד-א) "כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביטו" הרי דכתיב קידושין קודם לגירושין ומ"מ לפי סדר המסכתות גיטין קודם לקידושין. (אלא ד"ל דנפ"ל מהסדר של "ויצאה-והיתה" דו"ק).

ואין להקשות ממה שמצינו שכמה משניות מסודרות לפי סדר הקרא (עיין רש"י ותוס' ריש ב"ק). וכן עיין ריש ברכות (ב,א) תנא אקרא קאי.

עוד נראה להעיר ששינוי במשנה ריש אבות שהעולם עומד על שלשה דברים על התורה על העבודה ועל גמילות חסדים. ומפרשים שזה כנגד האבות שמידת אברהם היתה חסד ומידת יצחק עבודה ומידת יעקב (היושב אהלים) תורה. וצ"ל א"כ מדוע נשנה המשנה היפוך סדר האבות דהיא צ"ל על גמילות חסדים על העבודה ועל התורה.

ואולי הוי מטעם שכתבנו שהוא אופן של חותם המתהפך שהסדר שבתורה הוי אברהם יצחק ויעקב והסדר במשנה להיפוך.

עוד יש להשוות הסוגיא דזבחים ז,א דבכל מקום חטאת קודמת לעולה ובילדת עולה קודמת ולפי רש"י שם (ועיין שם תוס' ד"ה למקראה) אע"פ שהעולה נקראת בענין תחילה מ"מ מקריבים החטאת קודם לעולה הרי זה ג"כ גדר של חותם המתהפך.

ונראה להעיר על פי כל הנ"ל לבאר דברי ההגה"מ בסדר הגדה להרמב"ם שהביא פירוש מהר"ח לבאר מדוע נקט רבי יהודה הסימנים של דצ"ך עדי"ש באח"כ להורות שכשאומר העשר מכות (שנמצא הנוסח בספרי לפרשת ארמי אבד אבי, שיש לומר סדר הקרא שבתורה ולא חסדרים הנמצאים בתהילים (עח,קו). ולפי הנ"ל י"ל דהוא אמינא דמכיון דתורה שבעל פה הוי כחומר המתהפך יש לומר בדוקא בסדר אחר שבחומש קמ"ל שאינו כן. (וצ"ל שלשנות הסדר הוי שינוי בסיפור יציאת מצרים בדוקא בסדר זה של המאורע מכיון כדבעי ודו"ק.

וחבור יעקב יצחק נאלדענבערג נ"י הראה לי משי"כ במשכיל לדוד לדברים י-א וז"ל בעת ההיא וכי'. וטעמא דהקב"ה א"ל פסח תחילה ואח"כ ועשית צ"ל עפ"י סוד החותם ועי"ד דכתיבנא גבי בצלאל עיין שם.

עד יש לציין שבקרא (ויקרא כג - פ, מא, מב) הקדימו ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו' לקרא דבסוכות תשבו שבעת ימים, ומ"מ במשנה הקדימה מצות סוכה (פ"א ופ"ב) למצות ארבעה מינים (פ"ג ופ"ד).

זה שאמר לו משה: בצל אל-היית, כלומר, שלא זכית לראות את מקור החשנה. שאז היית מבין כדברי, אלא רק בצל אל- בצל מקור ההשגה. היינו אספקלריא שאינה מאירה, ולפי זה יתבאר לנו כמה פסוקים תמוהים. ראשית מה שנאמר (לעיל כ"ה מ') וראה ועסה כתבניתם אשר אתה מראה בהר, היינו שמשה רבינו ע"ה נצטוו לכונן לפי מה שזכה לראות הוא עצמו. כי "ראה" הוא ענין הבנה כדכתיב (קהלת א', ט"ז) ולבי ראה הרבה חכמה, אלא שלמעשה צריך היה להקדים את המשכן לכליו, ולכן נאמר: ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו - משכן לפני כלים - וכן תעשו - לדורות (שבועות ט"ז, א') כי עתה ולדורות עליך להקדים משכן לכלים, אלא שהכונה צריך להיות לפי השנתך כלים לפני המשכן בסדר תשרי.

קכ"ג. יונקן בן אבשלום יקרו ב"א

בו וכל עמא חמין ית קליא הוד הו סתהפכין בשמעהון דכל הר יחד והוד. הו נפקין בן גי בעודיא סדו וית קל שופרא הוד הנה מתי פיתא סתו וית טורא הגין ותמון כל עמא ודקענן סתו וקמו תריסר מילין פרחיק:

באר משה רב"ה קכ"ג. יונקן בן אבשלום יקרו ב"א

וראיה לדברינו סודר האותיות שונה למעלה, נמצא ב-תרגום יונתן (לעיל כ, ט"ז) וכל העם רואים את הקולות, וכל עמא חמין ית קליא הוד הו מתהפכין בשמעהון דכל חד וחד ותמוה כי למה באמת היו צריכים להתהפך, אמנם לדברינו שהראיה העליזנה היא בסוד תשרי, וכיון שהוצרכו לראות את האותיות בישר, לסיכך חמין ית קליא הוד הו מתהפכין.

ותראה רמז נפלא כי כשמנה הכתוב את סדר הדברים שצריכים לנדבם לעבודת המשכן, מנה תחילה ותכלת אורגמן וגר ושש ועזים, הרי שתכלת קדמה לשש, ואילו בעשיית המשכן (כ"ז, א') נאמר את המשכן תעשה עשר יריעות שש משור ותכלת אורגמן וגר, ואם כן מנה שש לפני תכלת, וביאור הדבר הוא כמפור, כי דייקא התכלת שהיתה תחלה למחשבה בסדר האותיות היא סוף מעשה, אמנם השש שהיה האחרון למחשבה הוא תחילה למעשה כמו שאומרים בזמר, לכה דודי, סוף מעשה במחשבה תחילה.

והנה שש רומז לתושבעים כמ"ש בזה"ק (ח"ג - רנ"ג, ב') אינן מארי שיתא סדרי משנה כתיב ברו (דברים כ"ב, ז') את הבגים תקח לך - דאינן שית מסטרא דשית בנן (ספירות) דתחות אימא עילאה, דאינן בשית תיבין דקיש או בשית סדרי משנה, [ועיין וזה"ק ח"א - מ"ב, א' שש כנפים כלהו בשש וכו']. וזה שנאמר (לעיל כ"א, ט') וחברת את חמש היריעות לבד, ואת שש היריעות לבד, ותרנג יונתן, וחלמין ית חמש יריען אחד, כל קביל חמשא ספרי אורייתא, וית שית יריען אחד כל קביל שית סדרי מתניתא.

אלי פסל-לך שני-לוחות אבנים פראשנים ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ: ואתכתב עליהלחת את-הדברים אשר היו עליהלחת הראשונים אשר שברת ושמתם בארון: ויאעש ארון עצי שפנים ואפסל שני-לוחות אבנים פראשנים ואעל ההרה ושני הלחת בידי:

משה רב"ה קכ"ג. יונקן בן אבשלום יקרו ב"א

(א) בעת ההיא וכו' ארון תחלה וכו', וטעמא דהקב"ה א"ל פסל תחלה ואחר כך ועשית צ"ל עפ"י סוד החותם וע"ד וכתיבנא גבי בצלאל ע"ש:

משה רב"ה קכ"ג. יונקן בן אבשלום יקרו ב"א

ולערך ליישב הכל על פי מאי דאמור רבנן יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ הרי דמעשה המשכן היה כעין מעשה שמים וארץ בצירוף אהון וטעמא רבא איכא לפי מאי דאיתא במדרש על פסוק ויהי כיום כלות משה להקים את המשכן להקים המשכן אין כתיב כאן אלא את מה הוקם עמו עולם שעד שלא הוקם המשכן היה העולם רותח ומשהוקם המשכן נתבסס העולם ע"כ והנה כמעשה שמים וארץ איתא בוודר פי בראשית וכן באותיות ר"ע דעאלו העולם במדת הדין ולבסוף וכו' וה"ס החותם שידוע החותם צריך להיות מהופך כדי שאחר כך יבא ביושר כשחותם בו ונ"ל דהיינו דבש"ס בראשית ברא אלהים נרמו אמת חותמו של הקדוש ברוך הוא אבל הוא מהופך תא"ס זה מטעם שכתבתי, ולכן כשהקדוש ברוך הוא צוה למשה על מעשה המשכן ורצה לומר לו שיעשוהו מצירוף שמות כמו בכריאת העולם ולכן הראהו לו מהופך דהיינו כלים תחלה כדי שפועל יעשה איפכא כפועל החותם וכדאמרן ולהודיעו זה הדר בפרשת תשא ואמר לו בסדר הישר משכן תחלה ומשה כשצוה לישראל לא היה יודע שבצלאל יודע לצרף וכו' ולכן א"ל כסדר הישר כפי מה שהו"ל להיות באמת והיה מכיון להודיע אחר כך לבצלאל ביחוד סוד החותם כדלעיל ובצלאל שכבר היה יודע הסוד והיה יודע בחכמתו הנפלאה שמעשה המשכן הו"ל להיות כמו מעשה שמים וארץ על ידי החותם כנזכר לעיל, א"ל משה רבינו הא ודאי פשיטא לי שדברך אמורים על סדר החותם ואם כן לפי דברין שהקדמת המשכן אם כן באמת צריך לעשות כפועל הכלים תחלה וזה אי אפשר שמנהגו של עולם וכו' אז תמה משה מאד על חכמתו שהיה יודע סוד החותם ולכן אמר ליה בצל אל היית כי כודאי כך צווה לי הקדוש ברוך הוא, ודוק כי הוא בעיני כפתור ופרח, ושוב מצאתי קצת כעין זה בפי יואל משה בס' עשרה מאמרות במחקרד ח"א פ"ג אלא שכתב שמשה לא הבין הסוד ובצלאל גילה לו וכו' ע"ש ולערך ספי כדכתיבנא:

באר משה רב"ה קכ"ג. יונקן בן אבשלום יקרו ב"א

נמצא סודר האותיות שונה הוא למעלה, כי הרומניות והנסתר קודם לנגלה, והנה סדר האותיות שבידינו הוא א"ב, ג"ד, ה"ה, למעלה הוא תשרי שהוא סוד תושבעים כמבאר בדברינו (בראשית עמוד נ"ז) וכעת נראה שבועד שמשה רבינו ע"ה התבל בשורש, ולפיכך ראה כלים קודמים למשכן, מטום שהכשכן הוא דבר כללי, ואילו קדושת הכלים נעלית יותר, שהרי כל פרט הוא ענין בפני עצמו כמ"ש (ירושלמי ברכות פ"ד הל' ג') וממילא ראה את המעולה יותר שהם הכלים, הרי בצלאל השיג בהשגה שלנו, היינו האותיות ביושר, ולפיכך ראה משכן תחילה ורק אח"כ כלים.